

UIT DE SCHRIFT

Liberaal politiek.

Wee dengenen, die zich diep versteken willen voor den HEERE, hun raad verbergende....
Ulleden omkeeren is alsof de pottebakker geacht werd als leem. Jes. 29: 15, 16.

Men doet in Juda in de dagen van den profeet Jesaja dwaze dingen. De angst voor den ondergang heeft het volk en de overheid, den kleinen man en de aanzienlijken des volks aangegrepen.

Assyrië dreigt van ver met vernietiging. Reeds is het broedervolk der Tien Stammen in de ballingschap gegaan, en het ziet er naar uit, dat over Juda een zelfde lot beschoren is. Men ziet reeds aankomen, dat Sanherib zijn legers ook tegen Jeruzalem zenden zal; een vrees, die bewaarheid geworden is.

Wat zal men nu doen? O, er is wel raad. In het geheim zoekt men in Juda steun bij Egypte, den concurrent van Assyrië, en van Egypte verwachten speciaal de grooten, de leidslieden, de politici, in Juda hulp en redding van het Assyrische gevaar.

In het geheim. Want hierbij vragen ze zelfs niet naar den Heere. Hun plannen en de richting van hun politiek onderwerpen ze niet aan het oordeel van Jesaja, opdat hij vrage over deze dingen hun God. Diep versteken ze zich voor den Heere, zegt loornend in den naam van zijn God de profeet.

Die mannen in Juda, die grooten, de politieke leidslieden, hebben nog wel hun godsdienst, hun tempelgewoonten, maar daarbij hebben zij een eigen meening: in de politiek moet men daarbij den Heere niet vragen. De politieke vragen, en de belangen van het openbare leven, en de richting, waarin men moet gaan tot heil des volks — die gaan om buiten den profeet en buiten God zelf.

God en Gods profeet, ja, zeker, men moet er naar vragen. En men moet ook godsdienstig zijn — alleen, op z'n plaats. Waar zulks behoort te geschieden. In den Tempel. Op den Sabbat. Maar de groote vragen van den dag en de richting der politiek, — die gaan om buiten God, want daarin zal het denkend verstand van de leidslieden wel wijzen den weg, die moet worden begaan.

Niet waar, zoo is de liberale wijsheid ook van deze eeuw: wees maar godsdienstig; dat is erg nuttig en goed. Zeker, een mensch kan niet buiten wat godsdienst en stichtelijkheid en vrome wijding en religieuze ontroering en verwarming van de verkleumde en hongerende ziel aan de ideale Christusfiguur.

Maar — blijf met uw godsdienst alstublieft binnen de deur: van uw huis en uw kerk, en als het heelemaal niet anders kan, maar eigenlijk is dat ook al sectarisme, van uw school; om maar niet te spreken van den radio-omroep. En laat, als ge gaat spreken over de groote dingen, die het openbare leven beroeren, laat uw God daar buiten, want die moeten worden opgelost door 'denkend menschenverstand van de grooten dezer eeuw!

Hoe snerpnd is het oordeel, ja, het oordeel, van Gods profeet over deze wijsheid; van Juda's dagen en van dezen tijd: ulieder omkeeren is alsof de pottebakker geacht werd als leem!

Men heeft in alle tijden, waarin liberale wijsheid aan het woord was, de dingen omgekeerd en het averechts voorgesteld: den pottebakker als het leem aangezien.

De pottebakker kneedt het leem in zijn beide handen, zonder te vragen naar de wijsheid van het leem, om er van te maken, wat hij wil. En de Almachtige God bestuurt door den Heere Jezus Christus, Wien immers alle macht is gegeven, heel de geschiedenis met haar gangen en haar oordeelen en haar crisis en nood. Zonder dat Hij daarbij het oordeel vraagt van het nietige menschenkind, dat die geschiedenis en die wereldcrisis over zich komen en om zich heen razen ziet.

Maar de wijsheid van Juda's grooten, die bij hun plannen maken niet vragen naar God, omdat ze meenen, dat godsdienst en politiek te scheiden zijn, keeren de dingen om; ze vragen niet naar God, omdat er maar één is, die over de juiste richting oordeelen kan en over de beste methode om te geraken uit de ellende van de crisis: de mensch, de politicus.

En de wijsheid van de liberale politiek is niet anders: God heeft geen plaats in de raadzaal, omdat de mensch den weg wel wijzen zal.

Zoo is het in onze dagen.

De crisis slaat de wereld met ellende. De nacht valt over de volken van het Oosten en het Westen. 't Schepsel heeft en staat verwonderd, nu de God der eere donderd.

En de menschen? En de volken? En de leiders? Ze confereren en overleggen. In nationale en internationale centra, waar de draden samenkomen van het leven en van de volken.

⁴⁾ De Statenvertaling is naar de letter voor verbetering vatbaar, maar geeft materieel de gedachte goed weer, waarom ik me met die kwestie hier ook niet heb bemoeid.

En die volken, die regeringen, die bonden, die leiders — doen ze één ding ook: bidden ze ook? Schrijven ze ook bidstonden uit voor de wereld in haar diepe jammeren?

Immers neen: want de wijsheid, in Liberalisme en zijn kinderen en verwanten belichaamd, antwoordt daarop met een glimlach van zelfvoldoening: over die dingen is het woord aan den mensch. Laat daar den godsdienst buiten. Zing uw psalmen in uw huis en in uw kerk, maar niet op het publieke erf; met godsdienst en met bidden komt men er niet. Daar staat, ja, eigenlijk staat God zelf daarbuiten!

En toornend roept het woord van Gods profeet over deze verdwaasde dagen heen: ulieder omkeeren is alsof de pottebakker geacht werd als leem. Ge hebt, o kind dezer eeuw, de dingen omgekeerd.

Zeker, temidden van deze ellende neemt ons land een bijzondere positie in. Hier zijn leiders, die buigen voor God en Zijn Woord. Met sterker accent dan lang mogen we nu weer spreken van een Christelijk land. Maar — de geest van het Liberalisme met zijn Evangelie, dat godsdienst privaatzak is, waart onder ons nog rond. En dien geest veranderen zelfs Christelijke leiders van ons volk niet.

Dit volk keert zich niet tot dien die het slaat, en den Heere der heirscharen zoeken ze niet.

De ellende onzer dagen is veel en velerlei. Werkloosheid. Verminderde inkomsten; geen kans op verbetering; geen perspectief.

Maar de wortel der durende ellende is, dat de dingen zijn omgekeerd.

En als men vraagt aan den Heere, ook onder belijders van den Christus Gods, vanwaar het toch is, dat er nog geen licht daagt over het openbare en over het persoonlijke leven — zal dan menigen onder ons misschien ook van Hem hooren het ontzaglijke woord: ulieder omkeeren is alsof de pottebakker geacht werd als leem?

C. B.

KERKELUK LEVEN

Doctoraal examen voor predikanten? (II.)

Zoals ik reeds opmerkte, behoeft naar mijn meening de instelling van een doctoraal examen volstrekt niet een aangelegenheid te wezen, die met het veelbesproken promotierecht van Kampen zou samenhangen (in dat geval ware ze hier niet besproken in de huidige situatie). Want, ik merkte op, dat men het een van het ander scheiden kan.

In het algemeen reeds gaat het m.i. niet aan, te zeggen: een doctoraal examen, dat mank de wereld een doctorandus rijker, d.w.z. iemand, die wil promoveeren, en moet dus altijd een zaak van wetenschappelijke graadverleening zijn, en onder dat gezichtspunt bezien worden. Immers, zoo zou ik daar tegenover willen opmerken, reeds lang kent de Nederlandsche wetgever beroepen, die men niet bekleeden kan, zonder een doctoraal examen te hebben afgelegd. In al deze gevallen wil zulke een examen dus volstrekt nog niet zeggen, dat men promoveeren wil; de ervoor vereischte ontwikkelingsgraad wordt eenvoudig vereischt voor het vervullen van zeker beroep.

Men zal misschien zeggen: dat gaat alleen over andere beroepen dan die van den predikant; geef ons liever iets, dat met den predikant meer rechtstreeks in verband staat.

Zonder daarmee toe te geven, dat wie zoo spreekt, af is van wat ik in het algemeen over de betekenis van het doctoraal examen opmerkte, ben ik bereid, ook te voldoen aan het laatste verzoek.

Ik herinner daarom hier aan de door Mr H. J. Smidt bezorgde uitgave van „Het Academisch Statuut“, met aantekeningen van Mr H. J. Smidt, uitgegeven met machtiging van Z. Exc. den Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, uitgave N. Samsom, Alphen aan den Rijn, 1922. Daar wordt, blz. 81/2 besproken de regeling van het doctoraal examen in de faculteit der godgeleerdheid. We lezen daar het volgende:

„de twee bijvakken moeten gekozen worden buiten de groep, welke het hoofdvak op het examen uitmaakt. Ten minste één daarvan moet behooren tot de vijf vakken van het kandidaats-examen, terwijl één kan behooren tot de vakken eener andere faculteit. Men meende, dat de wijzigingen, welke in de laatste jaren in de werkzaamheden van den predikant zijn ingetreden, het wenschelijk maken, dat een theoloog, die zich voor het doctoraal examen wenscht voor te bereiden, met het hoofdvak uit zijn faculteit de studie van een vak als psychologie, paedagogiek, filosofie, economie, sociologie enz. kan verbinden.“

Nu willen wij op wat hier gezegd wordt, niet ingaan, wij hier natuurlijk gedacht is aan een regeling voor de Rijksuniversiteiten, welke regeling evenwel voor ons niet maatgevend is, althans niet in haar details.

Maar we wijzen toch op deze woorden uit een min of meer gezaghebbend geschrift, wij daaruit blijkt, dat reeds hier de studie voor het doctoraal examen rechtstreeks in verband gezet wordt met de praktijk van den predikant. Dat is zóó serieus op te vatten, dat men hier niet eens de stelling verdedigt: het doctoraal examen is wenschelijk voor den predikant-in-functie, doch de andere stelling opwerpt: het doctoraal examen moet worden ingericht naar de praktijk van den predikant. Ook dit examen wordt dus door den wetgever gezien onder het aspect van de praktische vorming; men zou haast het woord „opleiding“ willen bezigen, als men daarmee niet de late droomen verstoort van enkele „oudere“ jongeren, die later wel ontwaken.

Zoodra dus de kerken zelf uitspreken — hetgeen gebeuren kan door den gang van het leven, en nog niet een bepaalde „uitspraak“ behoeft te wezen — dat zij in het algemeen voor den gang van haar eigen werk het gewenscht achten, dat er onder haar predikanten een genoegzaam aantal de studie voor het doctoraal examen voltooit, hebben dus die kerken zelf daarmee dit examen geplaatst onder het gezichtspunt der ambtelijke praktijk.

En dan doen die kerken daarmee geen buitenissigheid; integendeel, dan volgen zij daarmee het gewone volksleven, de Nederlandsche wetgeving en den gewonen gang van normale menschen, die ermee rekenen, dat de hooger-onderwijs-wet tot nu toe het hooger onderwijs altijd heeft gezien óók onder het gezichtspunt van de vorming voor beroepen.

Slechts de droomers van daar straks praten nog een anderen kant uit, maar daar zijn het dan ook droomers voor. Het genus verdwijnt gelukkig, men treft ze nog slechts hier en daar in een clubje van jongelieden, die nog zeer gehecht zijn aan de onwezenlijke onderscheidingen, waarmee een vorige generalie soms een onderling krijge voerde. De ouderen zijn daar al lang over heen, gelukkig.

Om niet te veel in één nummer te geven over dit onderwerp, bewaar ik enkele andere opmerkingen tot een volgend nummer.

K. S.

Ook de Christelijke politiek in gevaar. (III.)

In het voorgaande artikel tellen wij op de principiële kloof, die er ten aanzien van den staat en het staatsleven bestaat tusschen het denken van Hegel en Kierkegaard.

En wij wilden, naar we zeiden, thans nader iets zien van de doorwerking van dit verschil in denken en denkwijze.

Die doorwerking nu is er allereerst bij Kierkegaard zelf.

Het zou onjuist zijn, indien iemand meende, dat het verschil in waardeering van den staat en het staatsleven tusschen Hegel en Kierkegaard alleen vastlag in de in ons voorgaande artikel aangegeven grondgedachten.

Integendeel, er komt meer in het geding, dan door ons ter sprake werd gebracht; en bovendien: Kierkegaard is inzake den staat, en zijn beteekenis, niet tot een afgerand geheel van gedachten gekomen.

Maar uit het gezegde vloeit toch reeds voort, dat voor Kierkegaard „staat“ en „christen-zijn“, staat en werkelijk „christendom“, tegenstellingen zijn.

De christen is de man van de hartstochtelijke „overgave“; de staat is de kring van het egoïsme. De christen leeft in de volstrekte eenzaamheid, althans voorzover hij christen is; de staat beleeft: gemeenschap, vlak, ver-vlak-king.

De christen is van „hogere“ orde, althans zoover hij christen is; de staat behoort tot de „lagere“ orde.

De geloovende mensch, zoover hij geloovend is, die is een „ridder der oneindigheid“; hij zou dus hoogstens in de „kerk“ kunnen optreden, in zover n.l. de kerk gedacht wordt als de som, meer dan als de gemeenschap van zulke „ridders der oneindigheid“. Maar de staat, die van compromissen leven moet, en die dus slechts knechten van de eindigheid kent, en kweekt, de staat heeft voor deze ridders der oneindigheid geen plaats.

Zoo zien wij Kierkegaard zich al meer verwijden van Hegel.

Van hem is de uitspraak, dat de staat het menschelijke egoïsme belichaamt, en dat het dus van Plato volstrekt verkeerd gezien was, toen hij bevoordeelde, dat men, om de deugden te zien, en te leeren kennen, op den staat acht moest geven, ten einde ze daarin te zoeken.

Evenwel, niet alleen bij Kierkegaard vindt men de doorwerking van zulke principiële gedachten. Krachtens haar verwantschap met Kierkegaard treft men ze ook bij de dialektische theologie. Met name bij Emil Brunner.

Maar daarover spreken wij dan liever de volgende week.

K. S.

Gereformeerde Geloofsleer voor godsdienstouders

Wij ontvingen ter recensie een exemplaar van de „Gereformeerde Geloofsleer“, door de predikanten Th. Delleman en W. E. Gerritsma.

Dit werkje is bedoeld als handboekje ten gebruike

bij het go-
Kweeksc
wijs. Met
van den c
pagina de

Wij gel
een niet t
onderwijs
wijze. De
„De Graa
verplicht
structieve
catechisa
dienen zij
gemeen.

LIT

Het is t
In de l
bij de fee
maand ee
heeft Dee
boek.

Elke u
markt en
vlot-geste
worden r

Iedere l
het nieuw
op het be
Recensie
aan de d
Groote
verschene
krant.

De lee
aanwinste
De lees
dubbelen

't Is de
boeken-re
Wat in
daan in

prijkskam
tangslell
najaar, l
een rijkdi
belangstel

Eenerzi
het boek

Het boe
dragers, v
der men

Het be
het verru
hinnen, h
den, den

Maar h
aan den

om de p
niet criti

De infe
ding heb
nangesta

invloed k
De vol

werking l
De stels

een beder
Deze m

Integen
tijd zelfs

de verrij
grauwt w

Heel se
November

tijdschrift
dat mij

dit artike
uit den v

in zijn c
afrekenin

van groot
in onzen

ratuur ho
aesthetisc
Het fri
ik doel b

„Er
die nie
slaaf vi
van zij
versch
cinema
vormen
oude j
vischje